

ÚVOD

Český statistický úřad ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR (MPSV) publikuje již řadu let výsledky strukturální statistiky mezd zaměstnanců. Strukturální šetření mezd se odlišují od ostatních mzdových zjišťování, a to v několika směrech. Především jsou zde přímo sledovány mzdy jednotlivých zaměstnanců a nikoli celkové objemy na úrovni podniků či organizací. Jsou podrobně zjišťovány všechny složky hrubého výdělku a také důležité personální údaje o zaměstnanci jako např. pohlaví, vzdělání, věk. Získáváme tak statistiku velmi detailní, která slouží podrobným analýzám trhu práce a jeho vývoje.

V letech 1998 - 2003 bylo jako jediný zdroj informací využíváno čtvrtletní šetření Informační systém o průměrném výdělku MPSV (ISPV). Od roku 2004 slouží ISPV pouze pro zjišťování údajů o subjektech „mzdové sféry“, tedy odměňujících podle § 109, odst.2 zákona 262/2006 Sb., Zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. Ustoupilo se od zjišťování v „platové sféře“, pro kterou je nyní využíván administrativní zdroj Informační systém o platu a služebním příjmu (ISP) Ministerstva financí ČR, který pokrývá plošně všechny zaměstnance v rozpočtových a některých dalších organizacích a orgánech odměňovaných podle § 109, odst.3 zákona 262/2006 Sb., Zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. Databáze údajů ISPV a ISP jsou scelené do jedné, která slouží pro výpočet výsledků za celou národní ekonomiku. Je však nutné vzít v úvahu, že ISPV – na rozdíl od ISP – standardně nezahrnuje data za jednotky s méně než deseti zaměstnanci.

Protože objem zjišťovaných informací v ISPV je rozsáhlý a šetření je pracné a nákladné, zejména pro menší podniky, provádí se jen u vzorku jednotek vybraných v zásadě náhodně na základě Registru ekonomických subjektů, přičemž pravděpodobnost výběru stoupá s velikostí jednotky. Pro shromáždění údajů je využíváno elektronického sběru přímo z podnikových databází. Vykazujícími jednotkami se zde rozumí právnické osoby a fyzické osoby zapsané do obchodního rejstříku, nejsou zahrnuty fyzické osoby nezapsané v obchodním rejstříku. Šetření pokrývá všechna odvětví národního hospodářství (podle klasifikace CZ-NACE sekce A-S).

Do hrubých mezd se ve strukturální statistice počítají všechny mzdy za práci včetně prémie, odměn a dalších platů, dále veškeré náhrady mzdy za neodpracovanou dobu (dovolenou, svátky, překážky v práci apod.) a odměny za pracovní pohotovost za celý rok. Průměrná mzda zaměstnance v daném roce je vypočtena poměření s jeho placenou dobou, tedy počtem měsíců, za které mzdu či náhradu mzdy skutečně pobíral, odečtena je doba nemocí a dalších neplacených nepřítomností v práci za daný rok. Vypočtená průměrná hrubá měsíční mzda (v Kč) tak co nejpřesněji vypovídá o srovnatelných mzdových úrovních v různých zaměstnáních (pracovních místech) při přesně zjištěném objemu placené doby.

Takto vypočtená průměrná mzda však není a nemůže být shodná s průměrnou mzdou zjišťovanou z podnikového výkaznictví ČSÚ, kde je celkový objem mzdových prostředků poměřován evidenčním počtem zaměstnanců podniku, v němž jsou však zahrnuti i zaměstnanci nemocní nebo s neplacenou nepřítomností kratší než 4 týdny. Další rozdíly mezi mzdovou úrovní ve srovnání s jinými statistickými zdroji mohou plynout (kromě vlivu neplacených absencí a odlišného základního souboru šetření) z faktu, že do výsledků strukturální statistiky se nezahrnují zaměstnanci s týdenním úvazkem kratším než 30 hodin.

Výsledky ISPV, tak jako každého výběrového šetření, jsou zatíženy výběrovou chybou. Dále je faktem, že některé oslovené jednotky neposkytly požadované údaje nebo že některé záznamy musely být vyřazeny ze zpracování pro chybovost, a tudíž mohlo dojít k drobným zkreslením. Nakonec je třeba si uvědomit, že výsledky jsou tak kvalitní, jak kvalitní jsou podkladové databáze podniků a organizací, ze kterých je statistika čerpána, to se týká především detailních klasifikací zaměstnání či dosaženého stupně vzdělání zaměstnance.

Publikace se skládá ze **tří částí**:

- část **A** obsahuje agregované výsledky za celou Českou republiku, které jsou pro podnikatelskou sféru (tj. data ISPV) přepočteny vážením se stratifikací na odvětvové a velikostní skupiny; tato část obsahuje pouze jednodušší třídění s menším počtem kategorií;

- část **B** obsahuje agregované výsledky za kraje České republiky, které jsou přepočteny vážením se stratifikací pouze na velikostní skupiny; také tato část obsahuje jen jednodušší třídění
- část **C** obsahuje v zásadě nevážené výsledky, tedy údaje vztahující se pouze k výběrovému vzorku ekonomických subjektů a zaměstnanců; byl zohledněn a vyvážen pouze neproporcionálně vysoký podíl nepodnikatelské sféry plynoucí z faktu, že ISP je oproti ISPV plošným zjišťováním; tyto výsledky slouží pro hlubší analýzy, používají malý stupeň agregace, jsou tedy nejvíce detailní, a poskytují i podrobnější křížová třídění.

Cílem této publikace je popsat strukturu mezd a nalézt odlišnosti v mzdových úrovních různých skupin zaměstnanců, velký důraz je kladen na distribuci mezd. Není používána pouze průměrná mzda (aritmetický průměr), ale také **medián mezd**, který ukazuje mzdu zaměstnance uprostřed mzdového rozdělení, a vypovídá tak mnohem lépe o skutečné mzdové úrovni v konkrétní kategorii. Silný důraz je kladen také na třídění podle pohlaví. Cílem strukturální statistiky není nalézt úroveň průměrné mzdy za celé národní hospodářství, tomu účelu lépe slouží statistická zjišťování ČSÚ.

Nejdůležitějším tříděním mezd v tomto šetření je bezesporu třídění podle zaměstnání. K tomu je používána Klasifikace zaměstnání ČSÚ, vypracovaná na podkladě mezinárodního standardu. Výsledky v této publikaci jsou uváděny za hlavní třídy a třídy (1místný a 2-místný kód KZAM) a v tabulce C1 jsou tříděny také na úrovni podskupin zaměstnání, tj. 4-místného kódu KZAM. Detailnější výsledky na úrovni konkrétních zaměstnání (5-místný kód KZAM-R) pro podnikatelskou a nepodnikatelskou sféru, včetně další informace o zdrojovém šetření, můžete nalézt v publikaci Ministerstva práce a sociálních věcí ČR **Informační systém o průměrném výdělků IV. čtvrtletí 2010** nebo na internetových stránkách www.mpsv.cz, včetně podrobných výsledků za jednotlivé kraje (pod názvem Regionální statistika ceny práce – RSCP <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/vydelky>).

Mgr. Dalibor Holý
ředitel odboru statistiky trhu práce a rovných příležitostí

Poznámka: Výsledky zatížené nadstandardní chybou (dominance jednoho podniku či organizace) jsou uvedeny v závorkách. Individuální údaje jsou nahrazeny hvězdičkou. Prázdné buňky znamenají, že jev nenastal; nulová hodnota označuje údaj menší než polovina měřící jednotky (tj. zaokrouhlení).